

VIIDEN MAAN LIKUNNANOPIKELIJOIDEN ARVIOT LIKUNTKASVATUKSEN TAVOITTEIDEN TÄRKEYDESTÄ

PIPSA NIEMINEN, KATI SALMINEN

Yhteyshenkilö: Pipsa Nieminen, Liikuntatieteiden laitos, PL 35 (L), 40010 Jyväskylän yliopisto
puh: 014-260 2108; sähköposti: pipsa.nieminen@jyu.fi

TIIVISTELMÄ

Nieminen P., Salminen K. 2010. Viiden maan liikunnanopiskelijoiden arviot liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä. *Liikunta & Tiede* 47 (6), 45–53.

■ Liikumattomuuden aiheuttamat yhteiskunnalliset ongelmat ovat laajentaneet koululiikunnan tehtäviä siten, että koululiikunnan tavoitteiden tulisi huomioida myös elinikäisen liikunta-aktiivisuuden näkökulma (Hardman 2008). Toimiakseen menestyksellisesti, liikunnanopettajien tulisi kokea koululiikunnalle asetetut tehtävät tavoittelemisen arvoisiksi.

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli selvittää suomalaisten, ruotsalaisten, alankomaalaisten, kreikkalaisten ja japanilaisten liikunnanopiskelijoiden näkemyksiä liikuntakasvatukselle asetettujen tavoitteiden tärkeydestä. Tutkimukseen osallistui 917 liikunnanopiskelijaa, jotka arvioivat kyselylomakkeella esitettyjen tavoitteiden tärkeyttä 6-portaisella asteikolla. Tavoiteosiot tiivistettiin faktorianalysillä seuraaviin kuuteen tavoiteulottuvuuteen: Moraali ja eettisyys; Fyysinen kunto; Myönteinen liikunta-asette & fyysisesti aktiivinen elämäntapa; Sosiaalisuus; Liikuntalajit ja motoriset taidot; Itseilmaisuus & luovuus. Eri maiden, sukupuolten ja eri opiskeluvaiheissa olevien opiskelijoiden välisiä eroja vertailtiin käyttäen ANOVAa ja Scheffen testiä sekä t-testiä.

Kansainvälisesti keskeinen liikuntakasvatuksen tavoite, myönteisen liikunta-asetteen ja fyysisesti aktiivisen elämäntavan synnyttäminen nousi tärkeimmäksi tavoitteeksi. Sosiaalisuuden kehittäminen, liikuntalajit ja motoriset taidot sekä moraali ja eettisyys olivat seuraavaksi tärkeimpinä pidetyt tavoitteet. Fyysistä kuntoa pidettiin vähiten tärkeänä tavoitteena. Eri maiden opiskelijoiden näkemyksissä oli monia eroja. Suomalaiset ja ruotsalaiset naisopiskelijat pitivät useimpia tavoitteita tärkeämpinä kuin miehet. Muiden maiden osalta sukupuolten näkemykset erosivat vain vähän.

Opinnoissaan pidemmällä olevat näkivät myönteisen liikunta-asetteen ja fyysisesti aktiivisen elämäntavan sekä sosiaalisuuden tavoitteet tärkeämpinä kuin opintonsa alussa olevat opiskelijat. Eri maiden liikunnanopiskelijoiden näkemyksissä tavoitteiden tärkeydestä heijastuvat kunkin maan opetussuunnitelmassa painotetut tavoitteet sekä maan liikuntakulttuuri arvoineen. Kuitenkin tärkeänä pidettyjen tavoitteiden saavuttaminen nykyisten tuntimäärien puitteissa tuntuu epärealistiselta. Siksi asetettuja tavoitteita tulee tarkastella kriittisesti ja niiden toteutumista tulee seurata jatkuvasti.

Asiasanat: liikuntakasvatus, tavoitteet, opetussuunnitelma, liikunnanopiskelijat

ABSTRACT

Nieminen P., Salminen K. 2010. The importance of the objectives of physical education. Physical education students' perceptions in five countries. *Liikunta & Tiede* 47 (6), 45–53.

■ A physically passive lifestyle is strongly associated with long-term health problems and represents a major challenge to school Physical Education (PE). The purposes of school PE are being refined to accommodate broader lifelong educational outcomes including the promotion of a physically active life-style and personal well-being. (Hardman 2008.) In working towards the achievement of the new, broad aims of PE, teachers should value the objectives of their national core curriculums.

The aim of this study was to investigate Finnish, Swedish, Dutch, Greek and Japanese PE students' perceptions of the importance of the objectives of PE. The participants were 917 PE students involved in teacher training programs. The data were collected by using a questionnaire in which students were asked to rate statements about PE objectives using a six-point Likert scale. Factor analysis of the individual items resulted in the following six objective factors: Morality and Ethics; Fitness; Positive attitude towards exercise & physically active lifestyle; Social capabilities; Sport & Motor skills; and Expression & Creativity. Differences between the groups in relation to nationality, gender, and school level were compared using ANOVA and t-tests.

The students rated highest positive attitude towards exercise & physically active lifestyle. The development of social capabilities; sport & motor skills and morality & ethics were rated the second, third and fourth highest while both expression & creativity and fitness were rated lowest by the PE students. There were however many differences between the students' perceptions in five countries. The Finnish and Swedish female students perceived the importance of most objectives higher than the male students. There were only few differences between the male and female students' perceptions among other students.

Senior students rated higher both promoting positive attitude towards exercise & physically active lifestyle and social capabilities than junior students. PE students' perceptions of the importance of PE objectives reflect not only their national core curriculum but the underlying values of the sporting culture. However, it is unrealistic to assume that as the future PE teachers they can reach all these objectives within the actual time allocation for PE in schools. It is important therefore, to critically question the objectives and constantly examine learning outcomes of school PE.

Key words: physical education, objectives, curriculum, PETE students

JOHDANTO

Vaikka liikunta on ollut vuosikymmeniä oppiaineena useimmissa maissa, on sitä varsinkin viime vuosikymmeninä kritisoitu voimakkaastikin. Liikuntakasvatuksen identiteetin samoin kuin sen perimmäisen tarkoituksen katsotaan olevan selkiintymätön niin monissa Euroopan maissa kuin USA:ssakin (Crum & Stegman 2005; Larsson & Redelius 2008; Naul 2003).

Liikuntakasvatuksen tavoitteita voidaan määritellä eri tavoin eri kulttuureissa, eri aikoina tai erilaisten poliittisten näkemysten mukaan. Tavoitteet voidaan nähdä rajallisesti vain lasten ja kouluikäisten nuorten näkökulmasta, mutta niitä voidaan tarkastella myös koko elämänkaaren mittapuun mukaan. (Brettschneider & Doll-Tepper 2000.) Kansalaisten lisääntyvä lihavuus ja siihen liittyvät terveysongelmat ja elinikäiseen oppimiseen liittyvä aktiivinen elämäntapa on saanut aikaan sen, että yhä useamman maan koululiikuntaa koskevien opetussuunnitelmien tavoitteet joudutaan entistä enemmän määrittelemään siten, että niissä otetaan huomioon elämänsä näkökulma sekä siihen liittyvät terveyden ja hyvinvoinnin vaatimukset (Graham 2010; Hardman 2008).

Liikuntakasvatuksen tavoitteita on määritelty myös kansainvälisesti. Unescon toimesta vuonna 1999 pidetyssä kokouksessa hyväksyttiin julistus, joka korostaa liikuntakasvatuksen merkitystä yksilön inhimillisen ja sosiaalisen kehityksen tukijana ja elinikäisen oppimisen välineenä sekä kannustaa jäsenmaita huolehtimaan siitä, että liikuntakasvatukselle annetaan sille kuuluva asema koulujen opetusohjelmissa (Punta del Estin julistus ja suosituksen liikuntakasvatuksesta ja urheilusta 1999). Monet maat ovat sitoutuneet lainsäädännössään parantamaan ja kehittämään oman maansa liikuntakasvatusta. Kuitenkin Hardmanin (2008) mukaan Euroopan liikuntakasvatuksesta vastaavien ministereiden vuonna 2002 sopimien koulujen liikuntakasvatusta edistävien toimenpiteiden toteutus on jäänyt monessa maassa puolitehden.

Koska koululiikunta ei ole päättäjien mielestä pystynyt ratkaisemaan sille asetettuja vaatimuksia, on koululiikuntaa oppiaineena kritisoitu varsinkin kahden viimeisen vuosikymmenen aikana ja sen asema on ollut jopa uhattuna joissakin maissa. Tämä on pakottanut liikunnasta päättävät viranomaiset pohtimaan tarkemmin liikuntakasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä sekä uudistamaan opetussuunnitelmia ja perustelemaan muuttuvia koululiikunnan tehtäviä (vrt. Crum 1993; Crum & Stegman 2005; Hardman 2008; Telama 1999).

Liikunnan opetussuunnitelman taustalla vaikuttavat yhteiskunnassa ja koulussa yleisesti hyväksytyt arvot. Liikuntakasvatuksen tavoitteet on johdettu yleisistä kasvatustavoitteista ja molempien tehtävänä on auttaa lapsia oppimaan ja kehittymään. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.) Tämän päivän liikunnan opetussuunnitelma sisältää yhä laajemmin yleisiä kasvatustavoitteita, sillä opettaminen ei voi enää olla vain liikuntaan liittyvien tietojen tai taitojen siirtämistä opettajalta oppilaalle.

Liikunnan perusopetuksen opetussuunnitelman (2004) mukaan liikunnanopetuksen, jonka tulee pohjautua kansalliselle liikuntaperinteelle, tavoitteena on vaikuttaa myönteisesti oppilaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä ohjata nuoria omaksumaan terveellinen elämäntapa. Liikuntakasvatuksen kokonaisvaltaista kasvatustehtävää perustellaan useissa maissa juuri fyysisten, psyykkisten sekä sosiaalisten tekijöiden kautta (Annerstedt 2005; Graham ym. 2010, 4-5; Kellis & Mountakis 2005). Suomessa, samoin kuin myös Japanissa ja Englannissa, liikuntakasvatuksen tavoitteet nähdään kaksiulotteisesti, jolloin puhutaan oppilaiden kasvattamisesta liikuntaan sekä kasvattamisesta liikunnan avulla (Green 2008, 16; Okade 2005; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004).

Kasvattaminen liikuntaan

Kasvattaminen liikuntaan perustuu ajatukseen, että liikunnalla itsessään nähdään olevan joko itseisarvoa tai välinearvoa ja sen tavoitteena on läpi elämän jatkuvan liikuntaharrastuksen syntyminen (Laakso 2007). Fyysisesti aktiivisen elämäntavan ja terveyden edistäminen on melko uusi, viime vuosikymmenien yhteiskunnan ja kansanterveyden esiin nostama suuri haaste koululiikunnalle. Kyseiset tavoitteet nähdään keskeisenä liikuntakasvatuksen tavoitteena Alankomaita lukuun ottamatta kaikkien muiden tähän tutkimukseen osallistuneiden maiden opetussuunnitelmissa (Annerstedt 2005; Heikinaro-Johansson & Telama 2005; Kellis & Mountakis 2005; Okade 2005; Crum & Stegman 2005). Terveys ja liikunta muodostavat yhteisen oppiaineen Ruotsissa sekä Japanissa (Annerstedt 2005; Okade 2005). Suomessa molemmat ovat itsenäisiä oppiaineita, joskin niillä on monia yhteisiä tavoitteita. Kreikassa terveys on yläasteella vapaaehtoinen oppiaine (Kellis & Mountakis 2005), kun sitä vastoin Alankomaiden opetussuunnitelman mukaan oppilaiden terveydestä tai kunnosta huolehtimista ei katsota koulun tehtäväksi (Crum & Stegman 2005).

Fyysisesti aktiivisen elämäntavan omaksumisen katsotaan edellyttävän muun muassa motorisia perustaitoja sekä eri liikuntamuotoihin liittyviä tietoja ja taitoja (Annerstedt 2005; Crum & Stegman 2005; Kellis & Mountakis 2005; Okade 2005). Aktiivisen elämäntavan ja liikuntataitojen välistä yhteyttä perustellaan eri maissa eri tavoin. Esimerkiksi Japanin opetussuunnitelman mukaisen elinikäisen liikunta-aktiivisuuden toteuttamisen edellyttämällä valmiuksilla tarkoitetaan taitoa pelata pelejä sekä ymmärrystä seurata, arvostaa ja tukea urheilua (Okade 2005). Urheilullisten taitojen oppiminen on Kreikan opetussuunnitelman mukaan liikuntakasvatuksen päätavoitteena ja tähän tavoitteeseen pyrittäessä uskotaan saavutettavan myös kunto- ja terveystavoite sekä elinikäisen liikunta-aktiivisuuden synnyttäminen (Kellis & Mountakis 2005). Alankomaissa elinikäisen liikunnanharjoittelun saavuttamiseksi koululiikunnalla pyritään kehittämään positiivinen side oppilaan ja liikunta-aktiivisuuden välille opettamalla oppilaille nykyisen liikuntakulttuurin edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä myönteistä asennetta (Crum & Stegman 2005).

Motoriset perustaidot ja liikuntataidot ovat olleet hyvin keskeisessä asemassa eri maiden opetussuunnitelmissa ja niitä käytetään monessa maassa liikunnan arvioinnin kriteereinä. Liikuntataitojen katsotaan olevan edellytys aktiiviselle liikunnanharjoittelulle. Tosin nykyään taitojen keskeistä asemaa on myös kritisoitu, sillä tutkimukset motoristen taitojen ja fyysisen aktiivisuuden välistä yhteyksistä ovat osittain ristiriitaisia (vrt. Liukkonen 2009; Trost 2006).

Taitojen rinnalla tärkeinä elinikäisen liikunta-aktiivisuuden toteutumisen kriteereinä pidetään positiivisia liikuntakokemuksia, onnistumisen elämyksiä sekä niiden synnyttämää positiivista asennetta liikuntaa kohtaan (Liukkonen 2009). Nämä motivaatioilmastoon liittyvät liikuntakasvatuksen tavoitteet on mainittu kaikkien tutkimukseen osallistuneiden viiden maan opetussuunnitelmissa (Annerstedt 2005; Crum & Stegman 2005; Heikinaro-Johansson & Telama 2005; Kellis & Mountakis 2005; Larsson & Redelius 2008; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004). Japanissa liikuntakasvatukselle on asetettu vaativa tavoite opettaa oppilaat arvostamaan ja tavoittelemaan onnellista ja iloista elämää (Okade 2005). Tämä tavoite tarkoittaa sitä, että liikuntakasvatuksen avulla pyritään kehittämään fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti tasapainoisia ihmisiä. Edellyttääkö kyseinen tavoite sitä, että myös koululiikunnan tulisi olla hauskaa, ei käy kuitenkaan tarkemmin ilmi. Hauskuuden ja viihtymisen ylikorostunutta asemaa liikuntakasvatuksen tavoitteena on kritisoitu voimakkaasti kasvatuksellisen näkökulman puuttumisen vuoksi ainakin Ruotsissa ja Alankomaissa, missä liikuntatunti nähdään usein ainoastaan virkistävänä taukona muiden oppiaineiden lomassa. Tällöin vaarana on se, että liikuntaa ei mielletä oppiaineeksi, jossa oppilaiden tulisi myös oppia uusia asioita. (Annerstedt 2005;

Crum & Stegman 2005; Larsson & Redelius 2008.)

Fyysinen kunto on ollut yhtenä koululiikunnan keskeisenä tavoitteena ja arvioinnin kriteerinä niin meillä kuin monissa muissakin maissa. Kreikan olympia-aatetta heijastava opetussuunnitelma nostaa kuntotekijät liikuntataitojen ohella tärkeimmiksi liikuntakasvatuksen tavoitteiksi (Kellis & Mountakis 2005). Alankomaiden ja Ruotsin opetussuunnitelmissa ei puhuta fyysisestä kunnosta, mutta Japanin opetussuunnitelmien mukaan kunnan kohottaminen ja testaaminen on keskeisessä asemassa kaikilla kouluasteilla (Okade 2005).

Kasvattaminen liikunnan avulla

Silloin kun liikuntaa käytetään kasvatuksen välineenä, sen avulla pyritään vaikuttamaan yleisiin kasvatustavoitteisiin, jotka liittyvät keskeisimmin juuri persoonallisiin, sosiaalisiin ja eettis-moraalisiin tavoitteisiin (Liukkonen 2009). Vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvien taitojen opettaminen on yksi keskeinen tavoite myös liikuntakasvatuksessa, sillä yhteiskunta edellyttää kaikilta yhä enemmän yhteisöllisiä taitoja ja odottaa, että koulu sosiaalistaa lapset osaksi yhteiskuntaa niin, että he osaisivat toimia yhteisten sääntöjen mukaisesti sekä noudattaa reilun pelin periaatteita (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 248). Liikunnan katsotaankin tarjoavan erilaisia tilanteita, joissa oppilas voi oppii jotain itsestään, toisista sekä oikeasta ja väärästä.

Yhdysvaltojen liikuntakasvatusjärjestön yhteenvedossa mainitaan liikuntakasvatuksen kasvatuksellisia mahdollisuuksina opettaa vastuullisuutta, itsehillintää, omien tavoitteiden asettamista, ystävyyssuhteiden ja itsetunnon vahvistamista sekä stressin vähentämistä (Graham ym.2010, 4–5). Moraalisten arvojen oppiminen, itsetunto, itsehillintä, vastuuntunto ja tavoitteellisuus mainitaan myös Kreikan opetussuunnitelmassa sosiaalisten taitojen oppimisen yhteydessä (Kellis & Mountakis 2005). Alankomaiden opetussuunnitelman mukaan oppilaiden tulisi saada taitoja ja ymmärrystä ratkaista liikuntaan liittyviä ongelmia yhdessä muiden kanssa ja heidän tulisi pystyä kriittisesti käsittelemään liikunnan eettisiä ja sosiaalisia tekijöitä (Crum & Stegman 2005).

Sosiaalisen ja moraalisen kasvatuksen lisäksi liikuntakasvatus voi olla myös taidekasvatusta, sillä se voi sisältää monia luovuutta ja esteettisyyttä korostavia elementtejä. Esteettisyyteen ja ilmaisuun liittyvät tavoitteet maamme uusimman opetussuunnitelman mukaan ilmaistaan lyhyesti mainitsemalla itseilmaisun tukeminen (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004). Sitä vastoin Kreikan opetussuunnitelman mukaan oppilaan kyky arvostaa liikkeen esteettisiä elementtejä sekä omata tietoa perinteisistä tansseista nähdään yhtenä keskeisenä liikuntakasvatuksen tavoitteena (Kellis & Mountakis 2005). Ruotsin opetussuunnitelman mukaan tanssi ja luova liikunta kuten muutkin liikuntamuodot palvelevat terveellisen elämäntavan tavoitetta (Annerstedt 2005). Alankomaiden ja Japanin liikuntakasvatuksen opetussuunnitelmissa ei tuoda esiin itseilmaisuuun liittyviä tavoitteita, vaikka eri tanssimuodot mainitaan Japanin opetussuunnitelmien sisältöalueina kaikilla luokka-asteilla (Okade 2005).

Liikunnan kasvatuksellisia tavoitteina mainitaan useiden maiden opetussuunnitelmissa juuri sosiaalisuuden, moraalien, terveyden ja itseilmaisun kehittäminen. Kriittikkiä on kuitenkin herättänyt se, että opettajat eivät useinkaan osaa perustella liikunnan kasvatuksellisia merkityksiä, vaan liikuntaan osallistumisen katsotaan automaattisesti kehittävän oppilaan luonnetta, moraalialia, terveyttä sekä eettistä ja esteettistä ajattelua. Näin esimerkiksi esteettisten tavoitteiden uskotaan toteutuvan oppilaiden osallistuessa tanssitunneille ja kilpaurheilun sekä joukkuepelien katsotaan kritisoidaan edistävän fair playn periaatteita ja kehittävän oppilaan itsehillintää sekä sosiaalisuutta. (Al-derson & Crutchley 1990; Green 2008, 10.)

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeys aikaisempien tutkimusten mukaan

Hardmanin (2008) eurooppalaisia eri maiden opetussuunnitelmia käsittelevän raportin mukaan motoristen taitojen sekä persoonallisuuden ja sosiaalisuuden kehittäminen ovat keskeisimpiä koululiikunnan tavoitteita Euroopassa. Seuraavana ovat terveyspainotteinen kunto, aktiivinen elämäntapa, moraalien kehittäminen sekä eri liikuntamuotoihin liittyvät lajitaidot. Viimeisimpinä mainitaan viihtyminen, urheiluun liittyvä tietämys sekä esteettisyys ja ilmaisu (Hardman 2008). Viihtyminen ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvä ilo oli sitä vastoin keskeisin koululiikunnan tavoite haastattelututkimukseen osallistuneiden ruotsalaisten liikunnanopettajien mielestä (Larsson & Redelius 2008; Meckbach 2004). Suomalaisille liikunnanopettajille vuosituhannen alussa tehdyn Heikinaro-Johanssonin (2003) raporttoiman tutkimuksen mukaan myönteiset liikuntakokemukset, positiivinen liikunta-asetus ja liikunnan ilo nähtiin tärkeimmiksi tavoitteiksi. Yhteistyötaitot sekä terveellinen elämäntapa ja toimintakykyisyys olivat suomalaisten liikunnanopettajien mielestä myös tärkeitä tavoitteita. Sitä vastoin lajitaidot ja -tiedot sekä kansallinen liikuntakulttuuri samoin kuin myös Hardmanin (2008) raportissa mainittu ilmaisutaito, nähtiin suomalaisten liikunnanopettajien keskuudessa vähiten tärkeinä tavoitteina. (Heikinaro-Johansson 2003.)

Liikunnanopetusta määrittelevinä keskeisinä kysymyksiä voidaan pitää seuraavia: Mitä oppilaiden tulisi tietää, mitä heidän tulisi kyetä tekemään tai mitä heidän tulisi arvostaa liikunnanopetuksen perusteella? (vrt. Green 2008, 7). Valtakunnallisista opetussuunnitelmista tulisi löytyä vastaukset edellä esitettyihin kysymyksiin. Jotta liikunnanopettajat voisivat toimia opetussuunnitelman mukaisesti, tulisi heidän kokea liikuntakasvatukselle asetetut tavoitteet mielekkäiksi ja tavoittelemisen arvoisiksi. Tämä puolestaan edellyttää sitä, että liikunnanopetuksen tavoitteiden tulisi näkyä mahdollisimman ristiriidattomasti liikunnanopettajien koulutuksessa ja liikunnanopiskelijoiden tulisi hyväksyä oppiaineelle asetetut tavoitteet jo opintojensa aikana. Tästä syystä on tärkeä olla tietoinen myös liikunnanopettajaksi opiskelevien näkemyksistä liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä. Kansainvälinen vertailu monista haasteistaan huolimatta antaa näkemystä siitä, miten eri maiden liikuntakulttuurit ja koulutuspolitiikka mahdollisesti heijastuvat opiskelijoiden näkemyksiin liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä. Tämä tutkimus pyrkii omalta osaltaan vastaamaan edellä esitettyyn haasteeseen selvittämällä suomalaisten, ruotsalaisten, alankomaalaisten, kreikkalaisten ja japanilaisten liikunnanopiskelijoiden näkemyksiä liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä. Toisena tutkimustehtävänä on selvittää miten tavoitteiden arvioitu tärkeys eroaa eri maiden liikunnanopiskelijoiden, mies- ja naisopiskelijoiden sekä eri opintovaiheessa olevien opiskelijoiden kesken?

TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimukseen osallistui yhteensä 917 liikunnanopiskelijaa Suomesta, Ruotsista, Alankomaista, Kreikasta ja Japanista. Tutkimus käynnistyi Suomen ja Japanin välillä Niigatan yliopiston esittämästä vierailukutsusta, joka toteutettiin Japanin opetusministeriön taloudellisen tuen turvin. Eurooppalaisten maiden mukaantulo tutkimukseen perustui tutkijaopettajien pitkäaikaiseen opettajavaihtoon ja sen seurauksena syntyneeseen haluun tutkimusyhteistyöstä. Tutkimukseen osallistuneet liikunnanopiskelijat edustivat viittä liikunnanopettajakoulutuksesta vastaavaa yliopistoa ja kolmea alankomaalaista liikuntainstituuttia. Opiskelijoista 501 oli miehiä ja 416 naisia. Suomalaisia samoin kuin alankomaalaisia opiskelijoita oli noin 300, ruotsalaisia 166,

kreikkalaisia 70 ja japanilaisia 74. Opintojen alkuvaiheessa olevia opiskelijoita oli 456 ja pidemmällä olevia opiskelijoita oli 461. Opiskelijoiden keski-ikä oli 22,4 vuotta. (Taulukko 1)

TAULUKKO 1. Tutkimuksen kohdejoukko

Maa	miehet	naiset	ikä Ka	yhteensä N	alkavat opiskelijat	muut opiskelijat
Suomi	141	160	24,4	301	111	190
Ruotsi	96	70	24,4	166	85	81
Alankomaat	183	123	20,1	306	198	108
Kreikka	29	41	21,5	70	20	50
Japani	52	22	20,2	74	42	32
yhteensä	501	416	22,4	917	456	461

Tutkimusaineiston keruu ja tutkimuksessa käytetty mittari

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella vuosina 2006–2009 osana laajempaa tutkimusaineistoa. Suomenkielinen kyselylomake käännettiin ruotsiksi sekä myös englanniksi, jonka pohjalta se käännettiin kolmen muun tutkimusmaahan kielelle. Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeyttä selvittävää mittari käsitti 37 tavoiteosiota, joiden tärkeyttä opiskelijat arvioivat 6-portaisella asteikolla (1 = ei lainkaan tärkeä;... 6 = erittäin tärkeä). Tavoiteosiot oli laadittu lähinnä suomalaisen opetussuunnitelman pohjalta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004), mutta tavoitteiden kansainvälistä relevanttiutta arvioitiin myös ulkomaisen liikuntapedagogisen kirjallisuuden sekä liikuntakasvatukselle laadittujen kansainvälisten normien mukaan (International Standards for Physical Education and Sports for School Children 2001).

Liikuntakasvatuksen tavoitemittarilla kerätty aineisto tiivistettiin tavoiteulottuvuuksiksi käyttäen pääkomponenttianalyysillä ja vinorotaatiolla syntynyttä kuuden faktorin ratkaisua, jonka selitysaste oli 52,51 prosenttia. Kolme osiota hylättiin faktorianalyysin yhteydessä, jolloin lopulliseen ratkaisuun jäi 34 tavoiteosiota (Taulukko 2). KMO ja Bartlettin testi ($\chi^2 = 10459.70$; $p = 0.000$) osoittivat, että korrelaatiomatriisi oli sovelias faktorianalyysin suorittamiseen. Korrelaatiomatriisin osoittamat faktoreiden väliset korrelaatiot olivat melko alhaisia vaihdellen välillä .09–.42, mikä osoittaa, että faktorit olivat melko riippumattomia toisistaan.

Ensimmäiselle ”Moraali & eettisyys” -faktorille latautui viisi muun muassa käyttäytymisen kontrollointia ja sääntöjen noudattamista kuvaavaa tavoitemuuttujaa. Kyseiselle faktorille hyväksyttiin myös osio ”liikuntakasvatuksen tulisi toimia integroivana tekijänä koulu yhteisössä”. Tämän faktorin Cronbachin alfa-kerroin oli 0.78. Toinen faktori ”Fyysinen kunto” käsitti neljä kuntotekijää sekä painon kontrolloinnin, joka hyväksyttiin samaan ulottuvuuteen, vaikka se ei kuulu kunto-ominaisuuksiin. Faktorin Cronbachin alfa-kerroin oli 0.83. Kolmas faktori nimettiin ”Myönteinen liikunta-asette & fyysisesti aktiivinen elämäntapa”. Faktori sisältää myös ei-liikkuvien motivoinnin sekä liikunnan ilon. Kirjallisuuden perusteella, tähän faktoriin siirrettiin myös tavoiteosio ”antaa tietoa terveellisistä elämäntavoista”. Cronbachin alfa-kerroin oli tässä faktorissa 0.77. Faktori kuvaa hyvin kasvattaminen liikuntaan -käsitteeseen liittyviä tavoitteita. (Taulukko 2)

Neljäs faktori, ”Sosiaalisuus”, muodostui erilaisista sosiaalisuuteen ja vuorovaikutukseen liittyvistä osioista kuten yhteistyö, vastuuntunto, muiden huomioiminen sekä oppilaan itsetunnon edistäminen. Tämän faktorin voidaan katsoa kuvaavan monia yleisiä kasvatusta-

voitteita, joihin oppilaita pyritään kasvattamaan liikunnan avulla. Sisäisen loogisuuden perusteella tähän faktoriin liitettiin myös osio ”opettaa urheilijamaista, reilun pelin henkeä”. Faktorin Cronbachin alfa-kerroin oli 0.79. Viides faktori muodostui neljästä liikuntalajeihin, tekniikkaan sekä motoristen taitojen kehittämiseen liittyvästä tavoitteesta ja se nimettiin ”Liikuntalajit & motoriset taidot”. Faktorin Cronbachin alfa jäi melko alhaiseksi ollen 0.62. Kuudennelle faktorille latautuneet tavoitteet liittyvät ilmaisuun, luovuuteen sekä kehoitietoisuuteen ja se nimettiin ”Ilmaisu & luovuus” -faktoriksi. Näyttää siltä, että liikunnanopiskelijat liittävät mielessään kehonhuoltomenetelmät kuten esimerkiksi Pilatesin nimenomaan ilmaissulliseen tavoiteulottuvuuteen, vaikka kehonhuoltotekniikat on kehitetty jokaiselle kehostaan huolehtivalle. Tämän faktorin Cronbachin alfa oli 0.75. (Taulukko 2)

Aineiston analysointi

Mittarin reliabiliteettia tarkasteltiin kunkin faktorin Cronbachin alfa-kertoimen avulla, jotka olivat viidettä faktoria (0.62) lukuun ottamatta vähintään tyydyttäviä vaihdellen 0.75–0.83 välillä (Taulukko 2). Tavoitteiden tärkeyttä eri maiden välillä tarkasteltiin vertailemalla tavoitefaktoreista muodostettuja summakeskiarvoja käyttäen MANOVA sekä ANOVA ja Scheffén testiä. Sukupuolten välisiä eroja ja opintovaiheen yhteyttä tavoitteiden arvioituun tärkeyteen testattiin t-testillä

TULOKSET

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden arvioitu tärkeys

Liikunnanopiskelijoiden mielestä selvästi tärkeimmät tavoiteulottuvuudet olivat myönteisen liikunta-asetteen ja aktiivisen elämäntavan oppiminen sekä sosiaaliset vuorovaikutukseen liittyvät tavoitteet. Erilisiin liikuntalajeihin tutustuminen ja motoristen taitojen oppiminen samoin kuin moraalisiin ja eettisyyteen liittyvät tavoitteet olivat seuraavaksi tärkeimmät tavoiteulottuvuudet. Vähiten tärkeinä liikunnanopiskelijat pitivät ilmaisuun ja luovuuteen sekä fyysiseen kuntoon liittyviä tavoitteita (Taulukko 3).

TAULUKKO 3 Opiskelijoiden arvioinnit liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä (n=901)

Tavoitefaktorit	Ka	Kh
Myönteinen liikunta-asette ja fyysisesti aktiivinen elämäntapa	4,92	,60
Sosiaalisuus	4,77	,65
Liikuntalajit ja motoriset taidot	4,29	,65
Moraali ja eettisyys	4,24	,75
Ilmaisu ja luovuus	3,89	,73
Fyysinen kunto	3,60	,84

TAULUKKO 2 Faktorimatriisi liikuntakasvatuksen tavoitteista

Liikuntakasvatuksen tavoitteet	Faktorilataukset						
	F1	F2	F3	F4	F5	F6	h2
1. Moraali ja eettisyys (α 0.78)							
vähentää väkivaltaista käyttäytymistä	,80	-,32	,13	-,32	,04	-,25	,67
parantaa itsekontrollia	,78	-,29	,11	-,36	,14	-,34	,66
toimia integroivana tekijänä kouluyhteisössä	,69	-,30	,15	-,26	,11	-,40	,55
opettaa sääntöjen noudattamista	,57	-,29	,33	-,34	,27	-,04	,45
opettaa tavoitteellista työskentelyä	,55	-,32	,08	-,26	,36	-,25	,41
2. Fyysinen kunto (α 0.83)							
kehittää fyysistä kuntoa	,21	-,85	,15	-,08	,22	-,24	,74
parantaa hengitys- ja verenkiertoelimistön kuntoa	,29	-,82	,20	-,08	,24	-,23	,70
parantaa lihasvoimaa	,26	-,82	,18	-,15	,26	-,27	,68
parantaa notkeutta	,25	,69	,18	-,27	,23	-,55	,59
opettaa kontrolloimaan omaa painoaan	,41	-,55	,05	-,01	,22	-,39	,45
3. Myönteinen liikunta-asenne ja fyysisesti aktiivinen elämäntapa (α 0.77)							
lisätä myönteistä asennetta liikuntaan	,14	-,17	,78	-,19	,13	-,16	,62
motivoida oppilaita omaksumaan fyys. aktiivinen elämäntapa	,07	-,21	,75	-,15	,21	-,19	,59
kasvattaa lapsia liikuntaan	,28	-,20	,70	-,15	,27	-,07	,56
syyttää ei-liikkujien liikuntamotivaatio	-,01	-,23	,62	-,31	-,09	-,18	,48
antaa mahdollisuus kokea liikunnaniloa	,01	-,08	,57	-,38	,06	-,08	,39
tarjota mahdollisuus toteuttaa itseään liikunnallisesti	,28	-,27	,46	-,34	,28	-,15	,32
antaa tietoa terveellisistä elämäntavoista (siirr. 6:sta)	,10	-,44	,40	-,36	-,07	-,48	,48
rentouttaa ja vähentää ahdistusta (siirr. 4:sta)	,37	-,38	,38	-,40	-,02	-,18	,37
4. Sosiaalisuus (α 0.79)							
opettaa yhteistyötaitoja	,18	-,12	,18	-,76	,11	-,21	,59
opettaa vastuuntuntoa	,28	-,24	,16	-,69	,15	-,28	,52
toisen ihmisen huomioiminen	,44	-,05	,34	-,68	,16	-,08	,58
opettaa hyväksymään erilaisuutta	,38	-,04	,17	-,64	,00	-,18	,48
kehittää emotionaalisia ja sosiaalisia taitoja	,31	-,12	,39	-,63	,09	-,06	,47
edistää oppilaan itsetuntoa ja itseluottamusta	,28	-,31	,41	-,60	,01	-,24	,46
opettaa urheilijamaista, reilun pelin henkeä (siirr. 3:sta)	,36	-,25	,43	-,37	,28	-,29	,37
5. Liikuntalajit ja motoriset taidot (α 0.62)							
opettaa eri urheilulajien suoritustekniikkaa	,18	-,34	,02	,01	,75	-,16	,62
tutustuttaa oppilaat omaan liikuntakulttuuriin	,19	-,29	,19	-,21	,63	-,40	,51
tutustuttaa oppilaat eri liikuntamuotoihin	,07	-,16	,47	-,20	,63	-,09	,56
kehittää motorisia taitoja	,15	-,35	,36	-,30	,42	-,22	,33
6. Itseilmaisu ja luovuus (α 0.75)							
opettaa nauttimaan liikkeestä taiteellisen ilmaisuuden välineenä	,30	-,32	,18	-,24	,21	-,77	,62
tarjota esteettisiä kokemuksia	,33	-,28	,22	-,21	,17	-,74	,60
rohkaista luovuuteen	,11	-,23	,11	-,57	,15	-,58	,57
lisätä tietoisuutta omasta kehosta	,23	-,45	,42	-,34	,31	-,55	,50
opettaa erilaisia kehonhuoltotekniikoita	,33	-,47	,23	-,21	,32	-,52	,42
Selitysaste %	25,89	8,24	6,84	4,13	3,96	3,45	52,51

TAULUKKO 4 Liikuntakasvatuksen tavoitteiden vertailu viiden maan liikunnanopiskelijoiden kesken (ANOVA; Scheffen testi)

Tavoitefaktori	MAAT										Anova + p-arvo	Scheffen testi	Eta ²
	Suomi n=299		Ruotsi n=154		Alankomaat n=303		Kreikka n=70		Japani n=74				
	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh	Ka	Kh			
Myönteinen liikunta-asette ja fyysisesti aktiivinen elämäntapa	5,23	,52	5,15	,57	4,59	,50	4,80	,64	4,73	,46	,000***	S,R>K,J,A	22,0
Sosiaalisuus	4,82	,65	5,16	,60	4,61	,52	4,65	,78	4,55	,63	,000***	R>S>K,A,J	9,1
Liikuntalajit ja motoriset taidot	4,25	,65	4,30	,74	4,24	,58	4,50	,81	4,43	,57	,01**	ei eroja	1,8
Moraali ja eettisyys	4,14	,74	4,30	,75	4,04	,66	4,87	,76	4,70	,55	,000***	K,J>R,S,A R>A	11,9
Ilmaisu ja luovuus	3,75	,71	4,35	,70	3,64	,58	4,60	,69	3,92	,61	,000***	K,R>J,S,A	14,5
Fyysinen kunto	3,51	,73	3,84	,81	3,26	,74	4,50	,82	4,19	,63	,000***	K,J>R>S>A	21,8

TAULUKKO 5 Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeys nais- ja miesopiskelijoiden arvioimana maittain (t-testi)

Tavoitefaktorit	MAAT														
	Suomi m=141 n=160			Ruotsi m=87 n=66			Alankomaat m=180 n=123			Kreikka m=29 n=41			Japani m=52 n=22		
	Ka	Kh	sig	Ka	Kh	sig	Ka	Kh	sig	Ka	Kh	sig	Ka	Kh	sig
Myönteinen liikunta-asette ja fyysisesti aktiivinen elämäntapa															
miehet	5,12	,54		5,06	,64		4,62	,51		4,65	,61		4,65	,47	
naiset	5,32	,48	,001***	5,30	,39	,005**	4,55	,49	ns	4,91	,64	ns	4,90	,36	,026*
Sosiaalisuus															
miehet	4,70	,71		4,98	,61		4,60	,54		4,47	,76		4,47	,67	
naiset	4,92	,58	,004**	5,41	,48	,000***	4,63	,55	ns	4,78	,77	ns	4,73	,49	ns
Liikuntalajit ja motoriset taidot															
miehet	4,14	,72		4,18	,81		4,27	,61		4,37	,69		4,42	,60	
naiset	4,35	,56	,005**	4,47	,61	,013**	4,21	,53	ns	4,59	,88	ns	4,48	,51	ns
Moraali ja eettisyys															
miehet	4,16	,72		4,22	,81		4,01	,68		4,60	,75		4,63	,57	
naiset	4,13	,76	ns	4,43	,67	ns	4,09	,64	ns	5,05	,71	,012**	4,86	,46	ns
Ilmaisu ja luovuus															
miehet	3,59	,74		4,22	,73		3,65	,59		4,48	,66		3,81	,61	
naiset	3,89	,65	,000***	4,55	,61	,004**	3,62	,57	ns	4,68	,70	ns	4,19	,55	,013**
Fyysinen kunto															
miehet	3,43	,81		3,72	,83		3,22	,79		4,30	,87		4,12	,68	
naiset	3,57	,65	ns	4,00	,77	032*	3,23	,66	ns	4,64	,76	ns	4,33	,46	ns

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden arvioitu tärkeys eri maissa

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeyden tarkastelu maittain aloitettiin MANOVA-analyysillä, jossa riippuvina muuttujina oli kuusi tavoitefaktoria ja riippumattomana muuttujana maa. Analyysi samoin kuin Eta-kertoimet osoittivat, että tavoitteiden tärkeys oli tilastollisesti erittäin merkittävästi yhteydessä siihen minkä maan opiskelijoista oli kyse. Tarkempi maiden välinen tarkastelu suoritettiin käyttäen ANOVA, joka osoitti, että maiden välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja kaikissa tavoiteulottuvuuksissa. Parivertailu tehtiin

käyttäen Scheffen testiä, jonka mukaan liikuntalajeihin ja motorisiin taitoihin liittyvien tavoitteiden tärkeyserot eivät yltäneet tilastolliseen merkitsevyyteen maiden välillä. (Taulukko 4)

Suomalaiset ja ruotsalaiset liikunnanopiskelijat pitivät myönteiseen liikunta-asetteeseen ja aktiiviseen elämäntapaan liittyviä tavoitteita sekä sosiaalisia tavoitteita merkittävästi tärkeämpinä kuin kreikkalaiset, japanilaiset tai alankomaalaiset opiskelijat. Ruotsalaiset opiskelijat arvioivat sosiaalisuuteen liittyvät tavoitteet vielä erittäin

merkitsevästi tärkeämmiksi kuin suomalaiset opiskelijat. Moraaliin ja eettisyyteen samoin kuin fyysiseen kuntoon liittyviä tavoitteita pidettiin tärkeämpinä Kreikassa ja Japanissa kuin Ruotsissa, Suomessa ja Alankomaissa. Sitä vastoin ilmaisuun ja luovuuteen liittyvät tavoitteet nähtiin erittäin merkitsevästi tärkeämmiksi Kreikassa ja Ruotsissa kuin muissa maissa. (Taulukko 4)

Tarkasteltaessa tavoitteiden arvioitua tärkeyttä maiden sisällä, huomattiin, että myönteisen liikunta-asenteen ja aktiivisen elämäntavan oppiminen sekä sosiaaliset vuorovaikutukseen liittyvät tavoitteet olivat tärkeimmiksi arvioidut tavoitteet nimenomaan Suomessa, Ruotsissa ja Alankomaissa. Japanilaiset liikunnanopiskelijat pitivät moraaliin ja eettisyyteen liittyviä tavoitteita toiseksi tärkeimpänä ja kreikkalaisten opiskelijoiden mielestä kyseiset tavoitteet olivat kaikkein tärkeimpiä. Japanissa liikuntalajeihin ja motorisiin taitoihin liittyvien tavoitteiden tärkeys arvioitiin lähes tasavertaiseksi sosiaalisten tavoitteiden kanssa ja vastaavasti kreikkalaiset opiskelijat pitivät ilmaisuun ja luovuuteen liittyviä tavoitteita yhtä tärkeinä kuin sosiaalisuuden kehittämistä. (Taulukko 4)

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeys mies- ja naisopiskelijoiden näkemänä maittain

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan kaikki sukupuolten väliset tilastollisesti merkitsevät erot osoittivat naisopiskelijoiden arvioivan tavoitteet tärkeämmiksi kuin miesopiskelijat. Ruotsalaisten ja suomalaisten mies- ja naisopiskelijoiden näkemykset tavoitteiden tärkeydestä erosivat useimpien faktoreiden osalta, sitä vastoin Japanin ja Kreikan aineistossa sukupuolten näkemykset erosivat vain muuttaman tavoitefaktorin osalta. Alankomaissa mies- ja naisopiskelijoiden näkemykset liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä eivät sitä vastoin eronneet toisistaan. (Taulukko 5)

Ruotsalaiset naisopiskelijat pitivät miesopiskelijoita tärkeimpinä kaikkia muita tavoitefaktoreita lukuun ottamatta moraalia ja eettisyyttä. Vastaavasti Suomessa nais- ja miesopiskelijat näkivät moraaliin ja eettisyyteen sekä myös fyysiseen kuntoon liittyvät tavoitteet yhtä tärkeiksi, mutta kaikkia muita tavoitteita naisopiskelijat pitivät tärkeimpinä kuin miesopiskelijat. (Taulukko 5)

Japanilaiset naisopiskelijat näkivät positiivisen liikunta-asenteen ja aktiiviseen elämäntapaan kasvattamisen sekä ilmaisuun ja luovuuden tavoitteet tärkeämmiksi kuin miesopiskelijat ja Kreikan aineistossa naisliikunnanopiskelijat arvioivat moraaliin ja eettisyyteen liittyvät tavoitteet tärkeämmiksi kuin miesopiskelijat. (Taulukko 5)

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden arvioidun tärkeyden yhteys opiskeluvaiheeseen

Opiskelijat jaettiin opiskeluvuoden mukaan kahteen ryhmään siten, että ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat muodostivat alkavien opiskelijoiden ryhmän ja kaikki muut opiskelijat luokiteltiin opinnoissaan pidemmällä olevien ryhmään (Taulukko 1). Tulosten mukaan opinnoissaan pidemmällä olevat pitivät tärkeämpänä sekä myönteisen liikunta-asenteen ja aktiivisen elämäntavan synnyttämistä että sosiaalisuuden kehittämistä. Sitä vastoin ilmaisuun ja luovuuteen liittyviä tavoitteita pidemmällä olevat opiskelijat pitivät vähemmän tärkeinä kuin aloittelevat opiskelijat. (Taulukko 6)

TAULUKKO 6 Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeys opintojen alkuvaiheessa (n = 456) ja pidemmällä olevien opiskelijoiden (n = 461) näkemänä (t-testi)

Tavoitefaktorit Opintojen vaihe	Ka	Kh	t-arvo	p
Myönteinen liikunta-asenne ja fyysisesti aktiivinen elämäntapa				
alkuvaihe	4,84	,60		
loppuvaihe	5,00	,59	3,92	,000***
Sosiaalisuus				
alkuvaihe	4,71	,64		
loppuvaihe	4,83	,65	2,62	,009**
Liikuntalajit ja motoriset taidot				
alkuvaihe	4,26	,61		
loppuvaihe	4,31	,69	1,23	ns
Moraali ja eettisyys				
alkuvaihe	4,23	,71		
loppuvaihe	4,22	,78	,60	ns
Ilmaisu ja luovuus				
alkuvaihe	3,94	,66		
loppuvaihe	3,85	,79	1,90	,05*
Fyysinen kunto				
alkuvaihe	3,63	,75		
loppuvaihe	3,56	,92	1,30	ns

POHDINTA

Suomessa niin kuin monissa muissakin maissa koululiikunnalta perätään vastuuta kasvattaa lapset ja nuoret, tulevat aikuiset, fyysisesti aktiiviseen elämäntapaan sekä kasvattaa heistä sosiaalisia, vuorovaikutustaitoisia, yhteisesti sovittuja sääntöjä noudattavia yhteiskunnan jäseniä. Motoristen taitojen katsotaan tukevan liikuntalajien oppimista ja edistävän liikunnallista elämäntapaa. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tulevat liikunnanopettajat näkevät nämä tehtävät tärkeiksi liikuntakasvatuksen tavoitteiksi. Sen sijaan fyysistä kuntoa koululiikunnan tavoitteena ei pidetty kovinkaan tärkeänä Kreikkaa ja Japania lukuun ottamatta. Heikinaro-Johanssonin ym. (2009) mielestä koululiikunnan tulisi panostaa enemmän liikkumisen edistämiseen kuin kuntoon, mikäli liikunnalla halutaan vaikuttaa kansalaisten terveyteen ja toimintakykyyn, jonka keskeistä asemaa pitkäntähtäimen yhteiskunnallisena tavoitteena korostetaan entistä enemmän kaikkialla maailmassa. Hardmanin (2008) raportissa puhutaan terveystavoitteesta kunnosta, jota pidettiin melko keskeisenä liikuntakasvatuksen tavoitteena Euroopan maiden opetussuunnitelmia käsittelevässä yhteenvedossa. Se, mitä tällä kuntotermillä tarkoitetaan liikunnanopetuksessa tai miten se eroaa perinteisestä kuntokäsitteestä, ei liene kovinkaan selvä.

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden maiden välinen vertailu osoitti monia mielenkiintoisia eroja mutta myös yhtäläisyyksiä. Taulukossa 4 olevat Eta luvut osoittavat, että maa selittää tavoitefaktorien arvioidun tärkeyden vaihtelusta 9–22 prosenttia lukuun ottamatta liikuntalajien ja motoristen taitojen faktoria, jossa selitysaste jäi hyvin alhaiseksi. Suomen ja Ruotsin liikunnanopettajakoulutuksen erilaisuudesta huolimatta opiskelijoiden näkemykset liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä ovat hyvin samansuuntaisia. Kasvattaminen liikuntaan eli positiivinen liikunta-asenne ja fyysisesti aktiivinen elämäntapa, samoin kuin sosiaalisuuden kehittämisen liikunnan avulla koettiin hyvin tärkeäksi molemmissa maissa. Nämä tavoitteet

teet ovat vahvasti esillä molempien maiden opetussuunnitelmissa ja näitä tavoitteita pidettiin tärkeinä myös aikaisemmassa suomalaisia liikunnanopettajia käsitävässä tutkimuksessa (Heikinaro-Johansson 2003). Sosiaaliset tavoitteet todettiin keskeisiksi myös eurooppalaisia maita käsittelevässä Hardmanin (2008) raportissa, mutta liikunnallisesti aktiivinen elämäntapa oli raportin mukaan vasta neljänneksi keskeisin tavoite.

Sosiaalisia tavoitteita ei pidetty Suomessa yhtä tärkeinä kuin Ruotsissa, jossa vannotaan yhteisopetuksen nimeen ja jossa pallopelien sanotaan dominoivan opetusta kaikilla asteilla. Perinteisesti osallistumisen pallopeleihin samoin kuin yhteisopetuksen katsotaan kehittävä nimenomaan oppilaiden sosiaalisia taitoja sekä luokan myönteistä ilmapiiriä. Ruotsissa korostetaan myös hauskuutta ja viihtymistä ja näiden katsotaan edesauttavan oppilaiden sosiaalisten taitojen sekä positiivisen minäkuvan kehittymistä (Larsson & Redelius 2008). Myös Ruotsin kansanterveyslaitos korostaa oppilaiden itsetunnon ja sosiaalisten valmiuksien kehittämisen tärkeyttä koululiikunnassa oppilaiden fyysisen ja psyykkisen terveyden kannalta (Borgling & Lindgren 2005, 9, 12).

Hämmästyttä herättää sitä vastoin se, että ruotsalaiset opiskelijat pitivät ilmaisuun ja luovuuteen liittyviä tavoitteita kolmanneksi tärkeimpinä tavoitteina, siitäkin huolimatta, että Larssonin ja Redeliuksen (2008) mukaan ruotsalaista koululiikuntaa dominoivat liikuntamuodot suuntautuvat enemmän fyysisyyttä ja kuntoa korostavaan miehiseen liikuntakulttuuriin kuin luovuutta, tunneherkkyyttä ja esteettisyyttä korostavaan kulttuuriin.

Liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeysjärjestys oli samanlainen alankomaalaisten ja suomalaisten opiskelijoiden näkemänä, vaikka alankomaalaiset opiskelijat arvioivat kaikki muut tavoitteet paitsi liikuntalajit ja motoriset taidot, moraalin ja eettisyyden sekä ilmaisuun ja luovuuden vähemmän tärkeiksi kuin suomalaiset opiskelijat. Fyysiseen kuntoon liittyviä tavoitteita alankomaalaiset opiskelijat arvostivat vielä vähemmän kuin muiden maiden opiskelijat. Tämä tulos heijastaa Alankomaiden opetussuunnitelmaa, jonka mukaan oppilaiden fyysisestä kunnosta ja terveydestä huolehtimista ei edes katsota koululiikunnan tehtäväksi (Crum & Stegeman 2005).

Moraalin ja eettisyyden samoin kuin fyysisen kunnan tavoitteet koettiin tärkeämmiksi Kreikassa ja Japanissa kuin muissa maissa. Kreikan opetussuunnitelmassa sekä koulujen uudessa ”Olympic Education” ohjelmassa korostetaan moraalisien arvojen, fair play -periaatteiden sekä sosiaalisuuden kehittämistä. Samoin fyysisen kunnan kehittämistä pidetään opetussuunnitelman mukaan liikuntataitojen ohella tärkeimpänä liikuntakasvatuksen tavoitteena. (Kellis & Mountakis 2005.) Myös Japanin uusi opetussuunnitelma korostaa erittäin voimakkaasti kuntoa kaikilla kouluasteilla. Samoin sosiaalisuuden ja fair play -periaatteiden oppiminen nähdään myös Japanissa tärkeänä liikuntakasvatuksen tavoitteena. (Okade 2005.)

Sekä Kreikan että Japanin opetussuunnitelmissa korostetaan liikuntataitojen tärkeyttä ja tämän tavoiteulottuvuuden keskiarvot olivat korkeimmat juuri kreikkalaisten ja japanilaisten opiskelijoiden arvioinneissa. ANOVA-testi osoitti maiden välillä olevan eroja ($p < .01$), mutta Scheffen testin mukaan erot eivät kuitenkaan ylittäneet aivan tilastollisen merkitsevyyden tasolle (Taulukko 4). Tämä johtuu todennäköisesti maiden melko pienistä tapausmääristä. Taitojen tärkeys ja kilpaurheilun arvot heijastuvat Kreikan liikunnanopetuksessa, jossa toteutetaan muun muassa lahjakkaille nuorille tarkoitettua ”urheiluluokka-ohjelmaa”. Huolimatta oppiaineen vankasta statuksesta Kreikassa ja liikunnan aineenopettajakoulutuksen saaneista opettajista, on koululiikunnan tavoitteita kyseenalaistettu ja opettajien käyttämien didaktisten mallien katsotaan olevan valmennuspainotteisia ja sopivampia urheiluseuroihin kuin koululiikuntaan. (Kellis & Mountakis 2005.)

Yllättävänä vastakohtana edelliselle Kreikan taitopainotteisuuteen liittyvälle kritiikille, kreikkalaiset ja yhtä yllättävästi myös ruot-

salaiset opiskelijat arvioivat ilmaisuun ja luovuuden tärkeämmäksi kuin muiden maiden opiskelijat. Ilmaisuun ja luovuuteen liittyvien tavoitteiden suuri tärkeys kreikkalaisten opiskelijoiden arvioinneissa selittyyneen maan opetussuunnitelman perusteella, jossa mainitaan muun muassa rytmin, kehollisen ilmaisuun ja luovuuden kehittäminen, perinteisten tanssien ja musiikin tunteminen sekä kyky arvostaa liikkeen esteettisiä elementtejä (Kellis & Mountakis 2005). Koko aineistossa ilmaisu ja luovuus nähtiin toiseksi vähiten tärkeänä tavoitteena. Näin myös Hardmanin (2008) eurooppalaista koululiikuntaa käsittelevän raportin sekä Heikinaro-Johanssonin (2003) suomalaisia liikunnanopettajia koskevan raportin mukaan.

Naisten ja miesten erilaista näkemystä liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä kuvaa yhteinen piirre, jonka mukaan naiset arvioivat tavoitteiden tärkeyden korkeammalle kuin miehet. On ilmeistä, että naiset arvioivat monia kasvatukseen liittyviä asioita tärkeämmiksi kuin miehet. Tämä selitys ei kuitenkaan kerro sitä, miksi esimerkiksi tasa-arvoisissa pohjoismaissa naisten ja miesten näkemykset eroavat toisistaan huomattavasti enemmän kuin sukupuolikulttuureja voimakkaammin erottelevassa Kreikassa tai Japanissa, tai miksi Alankomaissa molempien sukupuolten näkemykset liikuntakasvatuksen tavoitteiden tärkeydestä ovat täysin samanlaiset. Suomalaisten naisten ja miesten erilaisia näkemyksiä ei voi selittää edes tyttöjen ja poikien erillisopetuksella, koska yhteisopetuksen nimeen vannovassa Ruotsissa mies- ja naisopiskelijoiden näkemykset eroavat samoin kuin Suomessa.

Opetussuunnitelmien tavoitteet pyritään huomioimaan myös liikunnanopettajien koulutusohjelmissa, jotta tulevilla liikunnanopettajilla olisi tarvittavat valmiudet toimia opetussuunnitelmien asettamien tavoitteiden mukaisesti tulevassa työssään. Näin ollen voidaan olettaa, että opiskelijoiden näkemykset tavoitteiden tärkeydestä voivat muuttua opiskeluvuosien aikana. Tutkimuksen tulokset vahvistavat osaltaan tätä oletusta, sillä opinnoissaan pidemmällä olevat opiskelijat näkivät kaksi tärkeimmiksi arvioitua liikuntakasvatuksen tavoitetta: myönteisen liikunta-asenteen ja aktiivisen elämäntavan sekä sosiaalisuuden kehittämisen, tärkeimpinä kuin alkavat opiskelijat. Vastaavasti vähemmän tärkeäksi arvioitujen ilmaisuun ja luovuuteen liittyvien tavoitteiden tärkeys näytti alenevan opiskeluvuosien myötä. Tosin tämä tutkimus ei ollut pitkäaikaistutkimus, joten tuloksia ei voi tulkita suoraan opiskeluaikana tapahtuviksi muutoksiksi.

Yhteenvetona voidaan todeta, että liikunnanopiskelijoiden näkemykset tavoitteiden tärkeydestä heijastavat kunkin maan opetussuunnitelman korostamia tavoitteita ja samalla ne heijastavat myös maan liikuntakulttuuria ja sen arvoja. Kansainvälisesti keskeisin liikuntakasvatuksen tavoite, kasvattaminen liikuntaan, eli fyysisesti aktiivisen elämäntavan ja myönteisen liikunta-asenteen synnyttäminen oli tulevien liikunnanopettajien mielestä tärkein tavoite. Kuinka hyvin opettajat pystyvät toteuttamaan tärkeänä pitämiään tavoitteita tulevassa työssään, on olennainen kysymys nykyisessä muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa kouluille samoin kuin koululiikunnalle asetetaan yhä uusia tavoitteita.

Kun liikuntakasvatuksesta ja sen tehtävistä keskustellaan, poliitikot ja muut päättäjät vetoavat yhteiskunnallisesti ja nimenomaan taloudellisesti keskeisiin terveystekijöihin. Voidaan kuitenkin kysyä, pitäisikö kasvatuksellista kysymyksistä päättää taloudellisin perustein ja tulisiko kansalaisten terveyden olla koululiikunnan keskeisin tavoite. Voisiko nuorille tarjottu liikunnanilo tässä ja nyt olla itsessään tavoittelemisen arvoista? Samoin on syytä kysyä, kuinka suuri vastuu koululiikunnalle voidaan antaa kaikista niistä tärkeistä kasvatustavoitteista, joihin liikunnalla katsotaan voitavan vaikuttaa? Oppiaineelle asetettujen tavoitteiden arvostus on välttämätön, joskaan ei vielä riittävä ehto niiden saavuttamiseksi. Päättäjien, opettajien ja tutkijoiden on kuitenkin jatkuvasti kyseenalaistettava asetetut tavoitteet ja seurattava niiden todellista toteutumista.

Lämpöiset kiitokset tutkimusyhteistyöstä seuraaville henkilöille:

Kaoru Takizawa, Niigata University, Japan

Bart Crum, Free University Amsterdam, Netherlands

Dimitris Goulimaris, Democritus University, Greece

Reiko Sakashita, Kumamoto University, Japan

Suzanne Lundvall, GIH, Stockholm

Jane Meckbach, GIH, Stockholm

LÄHTEET

- Alderson, J. & Crutchley, D.** 1990. Physical education and the national curriculum. Teoksessa N. Armstrong (toim.) *New Direction in Physical Education* 1. Champaign, IL: Human Kinetics, 37–62.
- Annerstedt, C.** 2005. Physical education and health in Sweden. Introduction to the school system and P.E. in Sweden. In U. Pühse & M. Gerber (Eds.) *International comparison of physical education. Concepts, problems, prospects*. Oxford: Meyer & Meyer Sport, 605–629.
- Annerstedt, C.** 2008. Physical education in Scandinavian with focus on Sweden: a comparative perspective. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 13, 4, 303–318.
- Borgling, S. & Lindgren L.** 2005. Elevers upplevelser av extra anpassad skolidrott – en intervjustudie. Högskolan Kristianstad/Institutionen för hälsövetenskaper. Luettu 7.1.2010 http://eprints.bibl.hkr.se/archive/00000398/01/fhp02_lisalindgrensofiaborg.pdf
- Brettschneider, W. D. & Doll-Tepper G.** (toim.) 1996. *Physical education and sport: changes and challenges*. Sport, Leisure and Physical Education 2. Aachen: Meyer & Meyer.
- Crum, B.** 1993. Conventional thoughts and practice in physical education: Problems of teaching and implementations for change. *Quest* 32 (1), 54.
- Crum, B. & Stegman, H.** 2005. The state of physical education in the Netherlands. In U. Pühse & M. Gerber (Eds.) *International comparison of physical education. Concepts, problems, prospects*. Oxford: Meyer & Meyer Sport, 460–471.
- Graham, G., Holt/Hale, S. A. & Parker, M.** 2010. Children moving. A reflective approach to teaching physical education. 8. painos. NY: Mc Graw Hill.
- Green, K.** 2008. *Understanding physical education*. London: Sage Publication.
- Hardman, K.** 2008. The situation of physical education in schools: A European perspective. *Human Movement* 9 (1), 5–18.
- Heikinaro-Johansson, P.** 2003. Hyvästä parempaan normiohjauksella. *Liikunta & Tiede* 2, 4–9.
- Heikinaro-Johansson, P., Mckenzie, T. L. & Johansson, N.** 2009. Koululiikunta – käyttämätön voimavara liikkumisen edistämiseen. *Liikunta & Tiede* 46 (2–3), 5–9.
- Heikinaro-Johansson, P. & Telama, R.** 2005. Physical education in Finland. In U. Pühse & M. Gerber (Eds.) *International comparison of physical education. Concepts, problems, prospects*. Oxford: Meyer & Meyer Sport, 252–271.
- International Standards for Physical Education and Sports for School Children** 2001. Teoksessa ICHPER & UNESCO (toim.) *Commitment toward the delivery of quality physical education to school children and youth worldwide*.
- Kellis, S. & Mountakis, K.** 2005. Physical education in Greece. In U. Pühse & M. Gerber (Eds.) *International comparison of physical education. Concepts, problems, prospects*. Oxford: Meyer & Meyer Sport, 329–344.
- Laakso, L.** 2007. Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.). *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY, 14–24.
- Larsson, H. & Redelius K.** 2008. Swedish physical education research questioned – current situation and future directions. *Physical Education and Sport Pedagogy* 13 (4), 381–398.
- Liukkonen, J.** 2009. Liikuntakasvatuksen haasteena: Kasvattaminen liikuntaan ja kasvattaminen liikunnan avulla. *Liikunta & Tiede* 46 (4), 34–36.
- Meckbach, J.** 2004. Ett ämne i förändring – eller är allt sig likt? Teoksessa H. Larsson & K. Redelius (toim.) *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Gymnastik- och Idrottshögskolan, GIH.
- Naul, R.** 2003. European concepts of physical education. Teoksessa K. Hardman (toim.) *Physical education: deconstruction and reconstruction - issues and directions*. Schorndorf: Hofmann, 35–53.
- Okade, Y.** 2005. Physical education in Japan. In U. Pühse & M. Gerber (Eds.) *International comparison of physical education. Concepts, problems, prospects*. Oxford: Meyer & Meyer Sport, 417–439.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet** 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Punta del Estin julistus ja suositukset liikuntakasvatuksesta ja urheilusta** 1999. http://www.minedu.fi/OPM/Kansainvaliset_asiat/kansainvaliset_jaerjestoet/unesco/sopimukset/puntadelestenjulistusjasuosituksset. Luettu 10.1.2010.
- Telama, R.** (1999). Liikuntakasvatus ja muuttuva maailma: Asema rakentuu vastuusta ja laadukkaasta opetuksesta. *Liikunta & Tiede* 6, 44–47.
- Trost, S. G.** 2006. Public health and physical education. Teoksessa D. Kirk, D. Macdonald & M. O'Sullivan (toim.) *The handbook of physical education*. London: Sage, 163–187.